

ONDERZOEK MULIER INSTITUUT

Volwaardige sportparticipatie is nog geen gelopen race

Tekst: **Sandra van Maanen**

Is meedoen met een beperking sinds de ratificatie van het VN-verdrag Handicap in Nederland sinds 2016 vanzelfsprekender geworden? Hoe loopt het, nu bijna drie jaar later, in de praktijk van de sport? Zijn sportaccommodaties ook voor mensen met een beperking toegankelijk? Het goede nieuws: er zijn stappen gemaakt. Maar beter kan het altijd. Het Mulier Instituut deed onderzoek naar de implementatie van het VN-verdrag Handicap op het gebied van sport.

Volwaardige sportparticipatie, dus ook voor mensen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking, is geen gelopen race. Toegankelijkheid geldt namelijk nog niet op alle plekken, overal meedoen is nog geen vanzelfsprekendheid. Terwijl sport juist voor mensen met een beperking zo veel oplevert: op sociaal gebied, psychologisch én voor hun gezondheid. Mensen met een beperking ervaren fysieke, sociale of financiële belemmeringen bij het (gaan) sporten, maar ook gebrek aan informatie speelt een rol. De opdracht aan gemeenten is evident: zij zijn verplicht het VN-verdrag Handicap lokaal uit te voeren. Miranda van Herwijnen, masterstudent sociologie aan de Universiteit Utrecht, en Caroline van Lindert, senior onderzoeker bij het Mulier Instituut, keken hoe Breda, Utrecht, Rotterdam en Leiden lokaal aan de slag gingen met de uitvoering van het VN-verdrag op het terrein van de sport.

Gehandicaptensportbeleid in Nederland kent een lange traditie, maar vooral sinds 2000 stimuleert de overheid sportaanbieders actief om toegankelijker te worden. Ook wordt geld voor onderzoek naar verbetering van de toegankelijkheid vrijgemaakt. Net als voor programma's die toegankelijkheid stimuleren. Van Lindert: "Veel sportbonden en aangesloten verenigingen hebben inmiddels passend aanbod voor mensen met een beperking. Een programma zoals Special Heroes laat kinderen met een beperking kennismaken met sport. En onderzoek, zoals de monitors (On)beperkt

Sportief die het Mulier Instituut in 2008 en 2013 uitvoerde, heeft meer inzicht gegeven in de sportdeelname en ervaren belemmeringen van mensen met een beperking."

Grenzeloos actief

Van 2015 tot 2018 liep het programma Grenzeloos actief waarbij diverse partijen betrokken waren. Gemeenten kregen op lokaal niveau de opdracht sport voor mensen met een beperking – zichtbaar en niet-zichtbaar – mogelijk te maken. De ratificatie van het VN-verdrag in 2016 vormt hierin een extra stimulans, een onderdeel van meedoen in de samenleving slaat ten slotte ook op sport en vrijetijdsbesteding. Ook het Nationaal Sportakkoord is helder, met een deelakkoord over inclusief sporten doet het er nog een schepje bovenop.

Onderzoek

Belemmeringen wegnemen draait om toegankelijkheid, in de breedste zin van het woord. Sociaal, fysiek, financieel en ook qua vindbaarheid van aanbod liggen er uitdagingen. Voor het onderzoek selecteerde het Mulier Instituut vier gemeenten die al langer aan toegankelijkheid werken en zodoende een voorbeeld voor collega-gemeenten kunnen zijn. Van Herwijnen nam interviews af onder 26 respondenten. "Ons onderzoek richtte zich op de vraag wat deze gemeenten inmiddels doen, waar ze tegenaan lopen, maar ook wat ze van elkaar kunnen leren. Het toegankelijk maken van sport voor mensen met een handicap is een breed begrip,

geen nieuw item. Dankzij het VN-verdrag lijken gemeenten overigens wel een beter beeld te hebben gekregen van wie mensen met een beperking zijn. Het gaat niet alleen om mensen in een rolstoel (zichtbaar), maar ook om niet-zichtbare beperkingen zoals gedragsproblematiek. Daarvan lijken gemeenten zich nu meer bewust te worden." Hoe gingen de onderzoekers te werk? Van Herwijnen ging op pad, nam interviews af en sprak sportbeleidsambtenaren, specialisten in vastgoed en vertegenwoordigers van uitvoerende organisaties. Ook ging ze in gesprek met mensen van de Wmo, een ambtenaar verantwoordelijk voor de implementatie van het VN-verdrag en belangenorganisaties voor mensen met een beperking. Ze ondervroeg gemeenten over het perspectief, de beleidsplannen, activiteiten en ervaringen in het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Daarnaast analyseerde ze relevante beleidsdocumenten.

Uit de interviews kwam naar voren dat gemeenten van goede wil zijn en dat ze

“Gemeenten weten niet in hoeverre ze sporters moeten helpen met vervoer, het is een grijs gebied”

overtuigd zijn van het belang van volledige participatie, maar dat medewerkers van verschillende afdelingen dikwijls niet goed op de hoogte zijn van elkaars activiteiten. Dit resulteert in onnodige vertraging in processen die leiden tot betere toegankelijkheid. “Alles zou zo veel sneller gaan als collega’s van elkaar weten wat ze doen”, zegt Van Herwijnen. “Aandacht voor mensen met een beperking ligt op veel plekken nog niet verankerd in beleid, maar is vooral persoonsafhankelijk. Vertrekt die zo betrokken beleidsmaker, dan is het maar de vraag

of de opvolger net zo gepassioneerd met het onderwerp aan de slag gaat. Dat kun je niet duurzaam noemen.”

Aanbevelingen

Wat de onderzoekster eveneens zag is dat de betrokken partijen binnen de onderzochte gemeenten worstelen met blinde vlekken. “Medewerkers die beslissingen over toegankelijkheid moeten nemen, zijn zich soms niet bewust van wat een beperking nu eigenlijk voor mensen betekent. Een van onze aanbevelingen is workshops aan te bieden, waarmee je zelf kunt ervaren hoe het is om bijvoorbeeld slechtziend te zijn of rolstoelafhankelijk.” Optimale toegankelijkheid voor iedereen begint niet op het sportterrein of op de drempel van de vereniging, maar eerder. “Het heeft bijvoorbeeld ook te maken met vervoer naar de sportclub en weer naar huis. Gemeenten weten niet in hoeverre ze sporters moeten helpen met vervoer, het is een grijs gebied. Sporters zonder beperking moeten vervoer ook zelf regelen. Ouders brengen hun kinderen overal naar toe. Dus waar ligt de grens van verantwoordelijkheid als een beperking meespeelt? Volledige toegankelijkheid

“Aandacht voor mensen met een beperking ligt op veel plekken nog niet verankerd in beleid”

van een sportvoorziening mag dan het ideaalbeeld zijn dat gemeenten voor ogen hebben, de vraag is hoe ver ze moeten gaan om dat te bereiken.” De opdracht tot optimale toegankelijkheid is omvangrijk en vraagt om compromissen. Hoe uitdagend is het om als gemeente wel zo’n uitdaging, maar geen specifieke financiering te hebben? “Dat is pittig”, zegt Van Lindert. “Niet voor niets is deelakkoord 4 van het Nationaal Sportakkoord daar specifiek op gericht.” Het besef over inclusiviteit dringt door, maar hoe ziet de route naar de ideale situatie eruit? “Het VN-verdrag is weliswaar dwingend, maar geeft tegelijk geen houvast”, concludeert onderzoeker Van Herwijnen. “Er bestaat geen concrete dead-

Miranda van Herwijnen, masterstudent sociologie Universiteit Utrecht

Foto: Shutterstock

“Het VN-verdrag is weliswaar dwingend, maar geeft tegelijk geen houvast”

van, via sportconsulenten wordt contact met de doelgroep gemaakt en wordt beleid letterlijk zichtbaar. In Utrecht gebeurt dat ook, net weer even anders. Daar werken de sportconsulenten nauw samen met ervaringsdeskundigen tijdens het bedenken en uitvoeren van inclusief sportbeleid. Onder het motto *nothing about us without us* worden behoorlijke stappen gezet. Het kost energie en tijd om dingen anders te organiseren, maar het uiteindelijke doel is het allemaal waard.

Vijf conclusies uit het onderzoek

- de doelgroep van mensen met een beperking wordt steeds breder door de jaren heen;
- in de interviews benoemen respondenten vaak als eerste de fysieke en sociale toegankelijkheid als het gaat over sport voor mensen met een beperking; er wordt voornamelijk aan de sportaccommodaties gedacht en aan de bejegening van mensen met een beperking. Aan financiële en informatietoegankelijkheid wordt gedacht nadat ernaar gevraagd wordt;
- gemeenten voelen zich verantwoordelijk: ze zien een rol om te werken aan een toegankelijker samenleving;
- de inzichten van ervaringsdeskundigen worden door gemeenten gezien als een goede toevoeging op de activiteiten die gemeenten al uitvoeren of willen gaan uitvoeren. Gemeenten en mensen met een beperking hebben elkaar nodig om toe te werken naar toegankelijke sport voor mensen met een beperking;
- het VN-verdrag is een goede aanjager voor het vergroten van aandacht voor

mensen met een beperking, maar een werkwijze waarop dit het beste kan worden gedaan ontbreekt nog.

Vijf aanbevelingen uit het onderzoek

- het vergroten van de betrokkenheid van mensen met een beperking om de blinde vlek van ambtenaren aan het licht te brengen;
- het geven van workshops bij gemeenten intern en bij sportverenigingen om mensen te laten ervaren hoe het is om een beperking te hebben;
- een integrale aanpak tussen alle betrokken partijen wat sport betreft;
- kennisdeling tussen gemeenten over de aanpak voor het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking;
- actiematig werken en concrete doelen stellen per vorm van toegankelijkheid (fysiek, sociaal, financieel en informatie). ◀

Caroline van Lindert, senior onderzoeker
Mulier Instituut

line waarop zaken geregeld moeten zijn. In die zin krijgen gemeenten de kans om inclusiviteit geleidelijk in te voeren.” De onderzoekers bevelen gemeenten vooral aan concrete doelen te stellen, actiematig aan de slag te gaan met het onderwerp. Zoals Breda dat doet. Die gemeente heeft zich ten doel gesteld om over vier jaar alle gemeentelijke sportaccommodaties toegankelijk te hebben. Andere gemeenten zijn al langer met het onderwerp bezig, zoals Rotterdam, dat al vóór het VN-verdrag met projecten rond toegankelijkheid aan de slag ging. Leiden maakte er integraal beleid

Verder lezen...

Op het Visie & Beleidsplein op www.sportengemeenten.nl kunt u de volgende documenten downloaden:

Universiteit Utrecht en Mulier Instituut (2019). Inclusiviteit in sportbeleid, bij *Sport en Maatschappij*

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (2019). Handreiking lokale inclusie agenda, bij *Sport en Maatschappij*